

KRONIKK

TURER I ET FØROLYMPISK LANDSKAP
Om menneskelig framferd i biologien på jordas skall og i geologien under jordas overflate

Jeg tilhører den store gruppe mennesker som har stor glede av å ferdes ute i naturen. "Gå på tur", sier vi. Og enhver nordmann vil straks vite hva det dreier seg om: Ut med ryggsekk, matpakke og termos, gjerne i lag med familie, venner, de en er glad i, eller vil kunne bli bli glad i. For den saks skyld, om det skulle være behovet; alene bare med en hammer og meisel, eller med en fiskestang i sekken.

Slik ferdsel, "turer", av folk som er glade i naturen og som også gjerne vil ta vare på den, tar hvert år livet av millioner av individer. For er det ikke slik at for hvert skritt vi tar dreper vi småkryp på vår vei. Maur, edderkopper og lus. De har ikke en sjanse, og blir trampet flate bare for at vi friluftsfolk skal ut å nyte naturen. Hvert eneste skritt jeg tar fører til den reneste massakre. Nåvel, siden jeg ikke er noen ekstrem buddhist, kan jeg leve med det. Jeg vet dessuten med rimelig sikkerhet at de artene som kommer i min vei ikke er truet av utsløttelse. Min persons tilstedeværelse der og da vil ikke ha noen avgjørende innflydelse på en arts være eller ikke være.

Videre vet jeg - de døde insekter i mine fotefar raskt vil bli resirkulert og umiddelbart utnyttet, såvel av artsfrender som av andre arter. Slik sett kan tramping min betraktes som foring av andre individer. Kanskje jeg forrykker balansen i naturen verre ved ikke å gå på tur? For da regnestykket ble satt opp ble det vel kalkulert med at mennesket skulle få bevege seg fritt omkring, fortrinnsvis på egne føtter?!

Og om jeg skulle skulke turgåing noen dager så tar moderne skogbruk med sine tunge, skrapende mekaniske føtter, igjen

MEANDERINGS THROUGH A BIOLOGICAL AND GEOPOLITICAL UNDERGROUND TERRAIN

I am one of those people whose great joy in life is to be out in nature. "Take a hike" as we say, in the literal sense of the word. And every Norwegian will immediately recognize what I'm talking about: find your backpack, coffee thermos, and packed lunch as well as a family member or friend or two - people we enjoy being with or have the feeling we could enjoy being with them. And, if no one is to be found, I just go it alone - me, my hammer and chisel, or my fishing pole and equipment.

Unfortunately, I suppose, these kinds of hikes made by us nature freaks annually account for the loss of millions of lives. With nearly every step we take, lives are offered along the way. Yes, I'm talking about small lives, tiny beings, ants, spiders, and the like. They simply don't stand a chance under the shoes of thousands of nature lovers on the move. Every step is a massacre.

for mitt og andres fravær i løpet av fem minutter.

Iallefall, jeg vandrer fortrøstningsfullt videre med den beste samvittighet. Likevel, det må være en slags innebygget respekt i oss mennesker for andre arters liv og gjøren. For jeg har stadig iaktatt hos turkamerater, særlig barn, de har muligens best bakkekontakt, at når de har oppdaget at en maursti krysser deres vei, så tar de et langt skritt over den travle maurvirksomheten. Og jeg har selv tatt meg i å uten videre akseptere at maur har tatt i bruk, faktisk okkupert, menneskestier. Jeg går pent tilside og følger stien litt tilsiden, til den igjen blir ledig for mine støvler nr. 45. Intet stort offer. Men du verden hvor god, hensynsfull og generøs jeg føler meg i slike situasjoner. Jeg ønsker at mange kunne se meg og legge merke til hvor flink jeg er, og bli like "gode" som jeg. Men det er også godt å tenke på at slike velgjerninger kanskje blir iaktatt og registrert av høyere makter, - de, den "ansvarlige" for Skaperverket. Litt, eller helst mye kreditt kan bli god å ha når økoregnskapet en gang skal gjøres opp. Røde tall på vår personlige konto kan forutsies for de fleste av oss. Og dermed blir også menneskehetens samlede saldo negativ. Men dette er det selvsagt mulig å gjøre noe med. Ikke med slike oppfinnsomme prokuratorknep som politikere og dessverre også noen miljøorganisasjoner bruker for å skape en fiktiv balanse. Men med en ærlig og redelig satsning på miljøet i videste forstand. Det kommer til å koste penger, mye penger; for den enkelte bedrift, staten, lokalsamfunnet og derved hver og en av oss. Det er muligens naivt, men jeg velger å tro at folk flest etterhvert er villige til å gi et offer som går noe utover å kildesortere søpla si. Det viktigste spørsmålet blir da om det finnes politikere som vil legge gjenvalget sitt i en slik pott.

Noen vil kanskje stille det høyst berettigede spørsmålet om hva disse redaksjonelle tankene har med anleggsdrift i fjell, OL '94, geologi og amatørgeologi å gjøre. Artiklene

But, not being a practicing Buddhist monk, I have to learn to live with this fact. And, besides, I'm reasonably certain that the species beneath my feet are not found on the endangered species list and that my own presence here and now will in no way affect the outcome of their mutual survival.

I also rest in the knowledge that the remains of these crushed insects will quickly be recirculated by their very own comrades as well as by other species. This actually turns my slaughtering feet into the source of life for other living creatures. Perhaps the balance of nature would become unbalanced had I chosen to remain in my study at home. Indeed, was not that great formula of life calculated with a built-in allowance for the free movement of the human race, preferably by the use of our own two feet?!

And, it is consoling to consider that should I play hooky from my daily hike, the heavy, scraping, mechanical feet of modern forestry methods will compensate for my absence and the absence of others like me in the course of 5 short minutes.

Thus, on I go with a confident and clear conscience. Nevertheless, there must be a certain built-in respect in our human hearts for the life and deeds of other species. So often I have noticed among my hiking friends, especially children (they have perhaps a closer point of view) that upon discovering a crossing thoroughfare of ants, they take a giant step over the seething activity. I have found myself accepting the fact that ants have begun using, indeed have virtually occupied, one of our "people paths." Quickly, I step to the side and tramp through the brush until "our" path again becomes available for the use of my size 11's. No great sacrifice, I admit, but how good, how careful, and how generous I feel at the time. It makes me wish that others had been there to notice how conscientious I had been and to benefit from my example. But, it's also reassuring to think that such good deeds as this have perhaps been registered and respected by the Powers That Be - the one or those responsible for

i denne utgaven av STEIN gir forhåpentligvis noen svar. Men jeg vil også referere direkte til ovenstående som handler om å være litt varsom og ettertenksom i sin framferd. Prøve å trenge dypere inn i alle spørsmål omkring all menneskelig aktivitet. Og her vil jeg oppfordre alle som skal flytte fjell om å være litt mindre fram-

fusende, være litt lettere med shovelskuffa, og be om at de innimellom går noe tettere inn på materien.

Hvorfor? Noe av svaret ligger i det faktum at amethystkrystallene i Gjøvikhallen sannsynligvis ble skapt for om lag 250 000 000 år siden. Da var ikke arten menneske påtenkt. Det vil muligens gå like lang tid til neste gang slikt blir skapt på samme sted. Da vil arten menneske igjen være borte. Sett med menneskelige mål er altså disse mineralene en ikke fornybar ressurs. Vårt utgangspunkt er at det nå blir avholdt et idrettstevne i Mjøsregionen med en prislapp til det norske folk på netto ca. 7 000 000 000 kr., sju milliarder,- sju tusen millioner kroner, - mye penger, spør du meg. Ikke en krone blitt har blitt avsatt til å ta vare på de særegne geologiske verdiene som måtte dukke opp under utbygningen. Det har overhodet ikke vært etret en tanke, - ingen beredskap etablert. Det er imidlertid ingen grunn til å angripe utbyggerne eller de som utførte oppdraget for dette. For her som ved annen anleggsdrift har dette vært et ikke-tema. Eventuell kritikk

Creation. A few credits, preferably many, will certainly do no harm when that final great ecological balance sheet is added up for the last time. The very thought threatens most of us with going deeply into the red, and, as a result, threatens our own species collectively with a final negative ecological balance. Of course, this is something we can change if we will. And not with those creative judicial tricks used by politicians and, unfortunately, by some ecological groups, to give the impression of a positive result. No, it will rather take an honest and fair ecological effort in the broadest sense of the term. This will cost money - lots of it - for business, governments, communities, and, as a result, for each one of us. I may be naive, but I choose to believe that most of us will make greater sacrifices than simply the sorting of our own garbage. And then, the most important question will be whether or not the politicians are willing to offer their own reelection for such an issue as this.

Some of you are by now asking yourselves what all of these editorial thoughts have to do with construction projects, the 1994 Olympic Games, geology, or amateur geology. Hopefully, the articles in this issue will give you an answer. But I nevertheless refer to the above thoughts about being a bit more careful and thoughtful along our way. Try, as you go, to reach deeper into the questions raised by our human activities. And here I would like to use the opportunity to encourage all of those who will be moving rock to be a bit less impetuous, a bit easier on the shovel, and a bit more interested in the material being moved.

Why? Part of the answer is found in the fact that the amethyst crystals in Gjøvik Mountain-Hall were probably created about 250,000,000 years ago. Humans were at that time not yet even an idea. And it will possibly be as many more years until amethyst is again created at the same place. And humans by then will certainly have vanished from the scene. Seen in terms of human standards then, these minerals are non-renewa-

får vi selv, NAGS og de enkelte lokallag, ta inn over seg. Vi burde her ha sagt ifra til utbyggerne om at det i Hovdeåsen og andre aktuelle steder var all grunn til å være aktpågivende. Kanskje de ville ha lyttet, for LOOC hadde selv etterhvert blitt presset til å gå ut å erklære for offentligheten at de ville lage et "OL med miljøprofil". Her burde vi ha kjent vår besøkestid!

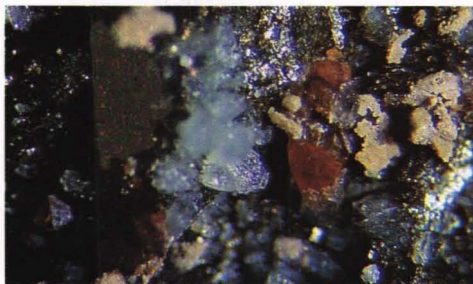
Det finnes et lovverk som skal sikre at naturhistorisk dokumentasjon blir behørig tatt hånd om. Disse paragrafene sover fremdeles godt, og såvidt vi vet finnes det fortsatt ikke geologisk-faglig ekspertise i Miljøverndepartementet. Det er nå på høy tid at også dette fagfeltet blir tatt på alvor. Å verne må bli noe mer enn å sette Statens merke rundt omkring i terrenget og så heve pekefingeren og se streng ut. Men skal endringer skje må noen ta et initiativ, slikt kommer ikke av seg selv. Utgangspunktet til NAGS i slike saker bør være: Noen har behov for vårt råd; la oss gi dem det.

På Gjøvik ble resultatet med hensyn til å ta vare på fine mineralstoffer akkurat som det pleier ved slike anlegg. En håndfull ganske så sideakkrediterte, men dyktige, ivrige og erfarne mineralsamlere kavet febrilsk på tippaugen innimellom dumperne som kom med nytt lass hvert fjerde minutt. Denne prisverdige innsatsen ga som resultat 10 - 12 stuffer av riktig god kvalitet. Hva kunne ikke ha blitt brakt for dagen og reddet om dette hadde blitt gjort på en skikkelig og systematisk måte? Hadde det i denne situasjonen vært mulig å bevilge Gjøvik og Omegn Geologiforening et årsverk av milliardene for å organisere arbeidet med å ta vare på den naturhistoriske skatten som lå i berget?

Vi liker også å skrive om fjellhallprosjektet fordi vi med selvsyn har sett at byen/kommunen Gjøvik har forstått å ta vare på de miljømessige kvalitetene som et slikt storanlegg kan føre med seg.

ble resources. Our point is simply this: an athletic event will now be held in the region around Lake Mjøsa, which will cost the people of Norway about 1,000,000,000 dollars – one billion, indeed, one thousand million dollars – a lot of money in my opinion. And not one dollar has been budgeted for the preservation of distinctive geological finds that might be made during this construction where so much rock has been moved. The idea has simply not even been considered; no preparations have been made. There is, however, no reason to attack those firms who have done the construction work, because in this case, as in other construction work, this has simply been a non-issue. No, if criticism is in its place, then NAGS and our local chapters should be the objects. We should have made our views known and told the developers that in the sight at Hovedåsen in Gjøvik and at other locations there were good reasons for being observant. They may even have listened to us since the Olympic Committee, under press, publicly declared itself as wanting to create an "ecologically friendly Olympic Games" We ourselves should have recognized this opportunity!

Laws have been made to protect and preserve the documentation of natural history. These laws, however, enjoy an undisturbed sleep, and, as far as we know, there is no

Anatas ca. 1,5 mm. Foto: STEIN/OT. Samling Bjørn Skår

geological expertise in the Department of Environmental Protection. It is now high time for this issue to be taken seriously. Pro-

Videre synes vi det er stas at norsk anleggsindustri og forskning i forbindelse med dette oppdraget har vist at de høyeste grad er nyskapende, framsynte og våkne. De har tatt gull lenge før noen medalje er delt ut. Det er mye viktigere enn hvem som til sist blir behengt med de ulike valører ishockey-OL-medaljer, det er glemt 1. mars. Men Fjellhallen vil bli husket av millioner, særlig hvis ametystbildene våre blir vist på skjermen i pausen (tilbudet er avgitt).

Vi har prøvd å gripe fatt i en flik av den virkeligheten som det store utbygningsprosjektet OL '94 er. Vår, STEINs del av verden, - geologi og det dertil henhørende.

Vi fikk kjennskap til de fine mineralfunnene fra fjellhallen i Gjøvik ved juletider. Og da vi var innom Gjøvik tidlig i januar og fikk se materialet, bestemte vi der og da at dette var verdig et "OL-nummer" alene. Det passer godt til vår kompetanse, men har vært på kanten av vår kapasitet. Tiden var knapp.

Sist, men ikke minst, det ga oss enda en anledning til å ta opp yndlingstemaet vårt: Geologi - mineralsamling - naturvitenskap - naturvern - miljøvern.

Jeg vil benytte anledningen til å takke for den positive interesse og støtte STEIN har blitt møtt med hos involverte parter.
ghw

tection of the environment must become more than the placing governmental signs here and there about the landscape or the lifting of a seemingly strictly pointed finger. But, if change is to occur, someone must take the initiative. It won't happen by itself. The position of NAGS on such issues should be clear. Our advice is needed – let us offer it.

The results in Gjøvik concerning the preservation of fine quality minerals were the same as usual on such construction sites. A handful of rather questionably accredited, but nevertheless capable, energetic, and experienced mineral collectors, fumbled feverishly about on the slag piles in between the dump loads which came about every four minutes. This praiseworthy effort on the collectors' part resulted in 10-12 substances of very good quality. Imagine what the results could have been if this had been done systematically and properly. From all the billions being spent, could it have been possible to appropriate money enough for a one-year salary to the Gjøvik Regional Geological Society toward the organizing of collecting and preserving the natural treasures hidden deep in the mountain?

We enjoy writing about the Mountain-Hall project because we, in our own interest, have seen that the city and community of Gjøvik have understood the ecological demands and need such a project can present.

We are also proud of Norwegian contractors and researchers who, through this project, have shown their creativity, awareness, and orientation toward the future. They have won their own gold medal long before olympic gold medals have been awarded. Their contributions are far more important than those of the ice-hockey team which takes the gold medal at the final match. Most of us will have forgotten them by the first of March. But the Mountain-Hall will be remembered by millions, especially if our photographs of the amethysts are shown on the screen during the intermission (and we